

Australian Embassy
Vietnam

50th ANNIVERSARY
AUSTRALIA VIETNAM

BỘ LAO ĐỘNG - THƯƠNG BINH VÀ XÃ HỘI
TỔNG CỤC GIÁO DỤC NGHỀ NGHIỆP
DIRECTORATE OF VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING

SỐ HÓA VÀ CƠ HỘI TĂNG SỰ HÒA NHẬP CHO NGƯỜI KHUYẾT TẬT

TS. Võ Thị Hoàng Yến

Giám đốc,

Trung tâm Nghiên cứu và

Phát triển Năng lực Người khuyết tật

Hanoi, 24/10/2023

AUS4SKILLS

Số hóa là xu thế quan trọng và không thể tránh khỏi cho tương lai của con người: con người sử dụng công cụ kỹ thuật số để giao tiếp, học tập hoặc trao đổi thông tin, để thư giãn và giải trí, đánh giá các hoạt động kỹ thuật số và những cơ hội mà các hoạt động này có thể mang lại cho họ. Các công cụ kỹ thuật số có thể giúp họ tìm ra giải pháp sáng tạo cho những thách thức họ gặp phải trong thời đại kỹ thuật số. Tuy nhiên, kỹ thuật số không mang lại những lợi ích giống nhau cho tất cả mọi người. Những người thuộc các nhóm thiệt thòi có ít cơ hội hơn do điều kiện xã hội, kinh tế hoặc địa lý, do những trở ngại trong việc hưởng lợi từ những cơ hội mà kỹ thuật số mang lại. Vì vậy, cần có những chính sách và chương trình hỗ trợ thích hợp để xóa sự bất bình đẳng này.

KHÁI NIỆM SỐ HÓA VÀ HÒA NHẬP

Hòa nhập xã hội (social inclusion) là một khái niệm được hiểu rõ hơn so với số hóa vì từ lâu nó đã được sử dụng trong các chính sách và chương trình xã hội liên quan đến việc làm, giáo dục, khả năng có việc làm, sức khỏe hoặc sự tham gia các hoạt động kinh tế, xã hội và chính trị. Trong khi đó, số hóa (digitization), một chủ đề khá mới, có tầm quan trọng ngày càng tăng trong công nghệ số, truyền thông đại chúng, cũng như các không gian và cộng đồng trực tuyến. Các công cụ kỹ thuật số được cho là giải pháp tiếp cận được nhiều người hơn, đặc biệt là những người được xem là khó tiếp cận do các điều kiện xã hội, địa lý hoặc kinh tế khác nhau, người khuyết tật, người bị hạn chế về thể chất hoặc do rào cản ngôn ngữ. Tuy nhiên, hòa nhập xã hội liên quan kỹ thuật số không chỉ đơn thuần là tiếp cận công nghệ mà phải được xem xét như một khái niệm phức tạp, nhiều mặt.

Hòa nhập sẽ dễ hiểu hơn khi được xem xét trên góc độ loại trừ (exclusion). Chúng ta có thể nói rằng hòa nhập có nghĩa là *đảm bảo rằng không ai bị loại trừ khỏi khả năng tiếp cận* giáo dục, chăm sóc sức khỏe, việc làm, tham gia các hoạt động văn hóa, xã hội, chính trị hoặc nhiều thứ khác. *Sự hòa nhập cũng gắn liền với quyền con người*, bởi vì quyền con người cung cấp danh sách các quyền lợi tối thiểu/cơ bản mà bất kỳ cá nhân hoặc nhóm nào cũng có quyền tiếp cận. Chúng ta cũng có thể nói rằng *sự hòa nhập gắn liền với sự bình đẳng*, bởi vì nếu một số người về cơ bản có ít khả năng tiếp cận các nguồn tài nguyên của thế giới so với những người khác thì họ vẫn bị loại trừ theo cách nào đó.

Việc tập trung vào hòa nhập xã hội yêu cầu chúng ta xem xét lý do tại sao nhóm người yếu thế ít có cơ hội phát triển so với các nhóm khác. Và bởi vì hòa nhập xã hội là sự giao thoa một cách bình đẳng của tất cả mọi người đến từ các tầng lớp hay điều kiện xã hội khác nhau (diverse) nên cần được xem xét đa chiều.

SỐ HÓA: CƠ HỘI CHO NGƯỜI KHUYẾT TẬT

Số hóa áp dụng rộng rãi các công nghệ và ứng dụng kỹ thuật số có thể đóng một vai trò quan trọng trong việc không để người khuyết tật bị bỏ lại phía sau.

Tiếp cận thông tin và giáo dục: Internet đóng vai trò như một kho lưu trữ kiến thức khổng lồ, giúp bất kỳ ai có kết nối internet đều có thể truy cập được giáo dục, nghiên cứu và thông tin (khóa học trực tuyến, sách điện tử và trang web giáo dục). Điều này đặc biệt có lợi cho những người không thể tiếp cận được các tài nguyên giáo dục truyền thống.

Cơ hội việc làm: Nền kinh tế kỹ thuật số mang đến rất nhiều cơ hội việc làm, nhiều cơ hội trong số đó có thể được thực hiện từ xa, bất kể vị trí địa lý của họ.

Kinh doanh và đổi mới: Kinh doanh trực tuyến, xây dựng trang web và tiếp thị sản phẩm hoặc dịch vụ trên mạng xã hội đã trở nên tương đối rẻ tiền và đơn giản. Điều này tạo sân chơi bình đẳng cho những người thiếu khả năng tiếp cận vốn hoặc các nguồn lực kinh doanh truyền thống. Nền tảng gây quỹ cộng đồng cũng mang đến cơ hội tài trợ cho người có hoàn cảnh khó khăn biến những sáng tạo của họ thành hiện thực.

Tiếp cận dịch vụ chăm sóc sức khỏe: Những người sống ở vùng sâu vùng xa hoặc khả năng di chuyển hạn chế giờ đây có thể tham khảo ý kiến của các chuyên gia y tế thông qua các cuộc gọi video và theo dõi từ xa.

Hòa nhập xã hội: Phương tiện truyền thông xã hội và cộng đồng trực tuyến cung cấp một nền tảng để các cá nhân kết nối với những người cùng mối quan tâm, tìm kiếm sự hỗ trợ và vận động cho quyền lợi của họ, tạo điều kiện hòa nhập xã hội cho các nhóm bị thiệt thòi.

Tài chính toàn diện (Financial Inclusion): Ví kỹ thuật số và nền tảng thanh toán ngang hàng (peer-to-peer payment) cho phép các cá nhân có hoàn cảnh khó khăn, kể cả những người không có quyền truy cập vào ngân hàng truyền thống, quản lý tài chính, tiết kiệm tiền và tiếp cận các dịch vụ tín dụng.

Dịch vụ Chính phủ điện tử: Các chính phủ đang ngày càng cung cấp các dịch vụ chính phủ điện tử, đơn giản hóa các thủ tục hành chính và giảm bớt các rào cản quan liêu. Điều này giúp các nhóm thiệt thòi dễ dàng tiếp cận các dịch vụ xã hội, phúc lợi xã hội và thông tin công cộng hơn.

Nói tóm lại, số hóa là một sức mạnh tiềm tàng có khả năng thu hẹp khoảng cách giữa các nhóm đặc quyền và nhóm thiệt thòi trong xã hội, mang đến những cơ hội mới cho những người từng gặp phải những rào cản đáng kể như người khuyết tật. Tuy nhiên, chỉ riêng việc số hóa không phải là giải pháp cho mọi sự chênh lệch vì chuyển đổi kỹ thuật số cũng đặt ra một loạt thách thức mới cho người khuyết tật và các nhóm thiệt thòi khác, những người có thể gặp khó khăn trong việc tiếp cận cũng như thích ứng với những thay đổi có nhịp độ nhanh và do công nghệ thúc đẩy.

THÁCH THỨC

Bản chất nhiều mặt của hòa nhập kỹ thuật số (digital inclusion) cho thấy vẫn tồn tại nhiều rào cản phức tạp liên quan đến các vấn đề như thu nhập thấp, chi phí còn cao làm giảm khả năng tiếp, thiếu kiến thức và kỹ năng về kỹ thuật số, và hoàn cảnh sống hoặc nơi sinh sống không phù hợp.

Khả năng tiếp cận không trọn vẹn

Mặc dù Internet có tiềm năng giúp thế giới dễ tiếp cận hơn nhưng nó thường không đáp ứng được nhu cầu của các nhóm thiệt thòi, đặc biệt là người khuyết tật. Vẫn còn nhiều người khuyết tật thường xuyên không được tiếp cận với công nghệ kỹ thuật số cơ bản, đây là điều kiện tiên quyết để thực hiện sử dụng hầu hết các tiến bộ công nghệ và AI. Nhiều trang web và nền tảng kỹ thuật số thiếu các tính năng trợ năng cần thiết, chẳng hạn như trình đọc màn hình, chú thích hoặc văn bản thay thế cho hình ảnh (giành cho người khiếm thị) do đó hạn chế sự tham gia của người khuyết tật vào giáo dục trực tuyến, xin việc và tìm kiếm thông tin.

Khoảng cách số (digital divide)

Một trong những thách thức quan trọng nhất là khoảng cách số. Khoảng cách này không chỉ liên quan đến khả năng truy cập Internet mà còn bao gồm sự chênh lệch về chất lượng truy cập, trình độ kỹ thuật số và tính sẵn có của các thiết bị cần thiết. Các nhóm thiệt thòi, bao gồm người dân nông thôn, gia đình có thu nhập thấp và người già, thường thiếu phương tiện truy cập internet, khiến họ càng bị tụt hậu trong thời đại kỹ thuật số. Việc thiếu khả năng tiếp cận này đã hạn chế sự tham gia của họ vào các khía cạnh khác nhau của cuộc sống, từ giáo dục và việc làm đến chăm sóc sức khỏe và kết nối xã hội.

Hiểu biết về số (digital literacy)

Ngay cả khi các nhóm thiệt thòi có quyền truy cập vào các công cụ kỹ thuật số, nhiều người vẫn thiếu kiến thức kỹ thuật số cần thiết để có thể sử dụng một cách hiệu quả và an toàn. Đối với một số người, bản chất phát triển nhanh chóng của công nghệ có thể khiến họ sợ hãi và choáng ngợp (low self-efficacy). Điều này có thể hạn chế khả năng sử dụng các dịch vụ trực tuyến, tìm kiếm thông tin hoặc

tham gia vào thương mại điện tử và truyền thông kỹ thuật số một cách hiệu quả. Nó có thể làm trầm trọng thêm những bất lợi hiện có, khiến họ gặp khó khăn trong việc tiếp cận các dịch vụ hoặc cơ hội việc làm ngày càng đòi hỏi kỹ năng kỹ thuật số.

Mối quan tâm về quyền riêng tư và bảo mật

Các nhóm thiệt thòi thường dễ bị xâm phạm quyền riêng tư và bảo mật hơn. Họ có thể không có kiến thức hoặc nguồn lực để tự bảo vệ mình một cách đầy đủ trên mạng. Lừa đảo, đánh cắp danh tính và vi phạm dữ liệu có thể gây ra hậu quả nghiêm trọng, đặc biệt đối với những người gặp khó khăn về kinh tế. Những thách thức này có thể ngăn cản họ tham gia vào các hoạt động trực tuyến.

Sự dịch chuyển công việc

Trong khi số hóa đã tạo ra các cơ hội việc làm mới, nó cũng dẫn đến sự dịch chuyển việc làm trong một số lĩnh vực. Các nhóm thiệt thòi có thể bị ảnh hưởng bởi những thay đổi này, đặc biệt nếu kỹ năng của họ không phù hợp với thị trường việc làm kỹ thuật số. Người lao động trong các ngành công nghiệp truyền thống, tay nghề thấp có thể gặp khó khăn khi chuyển đổi sang các vai trò mới đòi hỏi hiểu biết về kỹ thuật số và kỹ năng am hiểu công nghệ.

Phân biệt đối xử

Số hóa cũng có thể duy trì những thành kiến và phân biệt đối xử hiện có. Thí dụ, người khiếm thị đặc biệt gặp khó khăn với việc các dịch vụ ngân hàng trực tuyến.

Tóm lại, số hóa tuy hứa hẹn mang đến nhiều cơ hội nhưng cũng đặt ra những thách thức đáng kể cho các nhóm thiệt thòi. Giải quyết những thách thức này đòi hỏi một cách tiếp cận đa chiều.

CẦN PHẢI LÀM GÌ ĐỂ ĐẢM BẢO KHÔNG BỎ AI LẠI PHÍA SAU?

Đảm bảo sự hòa nhập và tăng năng lực kỹ thuật số là trách nhiệm quan trọng của các chính phủ trong thế kỷ 21. Để đạt được mục tiêu này, các chính phủ có thể thực hiện một số chính sách và chương trình quan trọng nhằm thu hẹp khoảng cách kỹ thuật cho mọi công dân, đặc biệt là các nhóm yếu thế.

Xây dựng tiêu chuẩn tiếp cận: Thực thi các tiêu chuẩn tiếp cận đối với nội dung và dịch vụ kỹ thuật số để đảm bảo rằng người khuyết tật có thể sử dụng được chúng. Điều này bao gồm các nguyên tắc truy cập web, chú thích cho nội dung video và các ứng dụng di động có thể truy cập.

Đầu tư vào cơ sở hạ tầng kỹ thuật số: Đầu tư xây dựng và mở rộng cơ sở hạ tầng kỹ thuật số, đặc biệt là ở các khu vực nông thôn hoặc khu vực chưa có đầy đủ dịch vụ. Điều này đảm bảo rằng mọi người đều có quyền truy cập Internet tốc độ cao, một yêu cầu cơ bản để hòa nhập kỹ thuật số.

Trợ cấp truy cập Internet: Trợ cấp hoặc cung cấp các lựa chọn Internet có chi phí thấp cho các hộ gia đình có thu nhập thấp. Điều này có thể được thực hiện thông qua các chương trình tài trợ trực tiếp hoặc hợp tác với các nhà cung cấp dịch vụ internet.

Chương trình xóa mù kỹ thuật số: Phát triển và hỗ trợ các chương trình xóa mù kỹ thuật số cho công dân ở mọi lứa tuổi.

Hỗ trợ thiết bị và quyền truy cập: Cung cấp các thiết bị kỹ thuật số như máy tính xách tay, máy tính bảng hoặc điện thoại thông minh cho các nhóm có hoàn cảnh khó khăn, chẳng hạn như gia đình và sinh viên có thu nhập thấp. Đảm bảo rằng tất cả các trường học và cơ sở giáo dục đều có quyền truy cập vào tài nguyên học tập kỹ thuật số.

Xây dựng các Trung tâm Cộng đồng: Xây dựng các trung tâm hoặc trung tâm kỹ thuật số cộng đồng nơi mọi người có thể đến truy cập Internet, được đào tạo kiến thức kỹ thuật số và truy cập trực tuyến

các dịch vụ của chính phủ. Những trung tâm này đặc biệt cần thiết cho những khu vực có nguồn lực hạn chế.

Đào tạo kỹ thuật số và bố trí việc làm: Triển khai các chương trình đào tạo kỹ năng kỹ thuật số và giúp các cá nhân thuộc các nhóm thiệt thòi tìm được việc làm trong nền kinh tế kỹ thuật số. Hợp tác với các nhà tuyển dụng khu vực tư nhân để tạo cơ hội việc làm.

Hỗ trợ tinh thần kinh doanh kỹ thuật số: Xây dựng một môi trường hỗ trợ cho các doanh nhân kỹ thuật số, đặc biệt là đối với các nhóm thiệt thòi. Điều này có thể bao gồm các ưu đãi tài chính, các chương trình cố vấn và tiếp cận các nguồn lực phát triển kinh doanh.

Thúc đẩy Dịch vụ Y tế Kỹ thuật số: Tạo điều kiện phát triển và áp dụng các dịch vụ y tế kỹ thuật số, bao gồm hệ thống thông tin y tế và y tế từ xa. Những dịch vụ này có thể cải thiện khả năng tiếp cận và kết quả chăm sóc sức khỏe cho các cộng đồng vùng xa và người khuyết tật.

Bảo vệ quyền riêng tư và bảo mật: Ban hành và thực thi luật bảo vệ dữ liệu và quyền riêng tư để bảo vệ công dân khỏi các mối đe dọa kỹ thuật số. Đảm bảo rằng dữ liệu cá nhân của các cá nhân được cả tổ chức công và tư nhân xử lý một cách có trách nhiệm.

Hợp tác với các khu vực tư nhân và phi lợi nhuận: Hợp tác với các công ty thuộc khu vực tư nhân và các tổ chức phi lợi nhuận để tận dụng các nguồn lực, kiến thức và chuyên môn nhằm đạt được các mục tiêu hòa nhập kỹ thuật số.

Thu thập và báo cáo dữ liệu: Thu thập và phân tích dữ liệu của các chương trình đưa kỹ thuật số vào cộng đồng để theo dõi tiến độ và xác định các lĩnh vực cần cải thiện. Báo cáo thường xuyên về tác động của các sáng kiến hòa nhập kỹ thuật số.

Pháp luật và quy định: Ban hành luật và quy định nhằm thúc đẩy sự hòa nhập kỹ thuật số và bảo vệ quyền của công dân kỹ thuật số. Điều này có thể bao gồm các luật chống phân biệt đối xử kỹ thuật số, đảm bảo tính trung lập của mạng và thực thi các tiêu chuẩn về khả năng truy cập.

Bằng cách thực hiện các bước này, các chính phủ có thể đạt được những bước tiến đáng kể trong việc đảm bảo sự hòa nhập và trao quyền kỹ thuật số cho mọi công dân. Điều này không chỉ thúc đẩy công bằng xã hội mà còn thúc đẩy tăng trưởng kinh tế và đổi mới trong thời đại kỹ thuật số.

HOẠT ĐỘNG TĂNG CƠ HỘI HÒA NHẬP TẠI DRD

Sứ mệnh của DRD là thúc đẩy hòa nhập xã hội cho người khuyết tật, vì vậy DRD luôn tìm cách tận dụng mọi nguồn lực để tăng cơ hội cho người khuyết tật. Cụ thể, DRD:

1. Thúc đẩy sự tiếp cận qua việc xây dựng bộ tiêu chuẩn website đảm bảo tiếp cận cho người khuyết tật và tư vấn cho các cơ sở giáo dục nghề nghiệp và các bên liên quan về website tiếp cận;
2. Xóa mù kỹ thuật số bằng việc phát triển quyển sổ tay “Các ứng dụng công nghệ số giúp người khuyết tật tiếp cận thông tin, giáo dục và việc làm”;
3. Thành lập DHub với các khóa tăng cường kiến thức và kỹ năng kỹ thuật số cũng như hỗ trợ người khuyết tật tìm việc;
4. Phát triển ứng dụng Trợ giúp Pháp lý (DLAW) và Bản đồ tiếp cận (D.MAP)
5. Hợp tác với các tổ chức và công ty như Mega Market, công ty Diageo, Astra Zeneca Vietnam với các chương trình hỗ trợ laptop, máy tính bảng; Hợp tác với Google, tổ chức Rayo để testing, tư vấn và triển khai các ứng dụng hỗ trợ người khuyết tật tiếp cận giáo dục và việc làm; Phối hợp với Microsoft, RMIT thúc đẩy các sáng kiến công nghệ giúp người khuyết tật hoà nhập.

Đặc biệt, DRD phối hợp với Aus4Skills trong chương trình tăng cơ hội tiếp cận giáo dục nghề cho người khuyết tật qua các hoạt động thay đổi nhận thức về vấn đề khuyết tật, đào tạo trực tuyến về thiết kế phổ quát (universal design) cho đội ngũ giảng viên, cán bộ các cơ sở giáo dục nghề nghiệp, và

các tổ chức của người khuyết tật. Đồng thời, DRD cũng tư vấn cho các cơ sở giáo dục nghề nghiệp về phương pháp xây dựng tài liệu, đào tạo, đánh giá học viên khuyết tật và tiêu chuẩn website tiếp cận, ứng dụng công nghệ số giúp người khuyết tật học tập hiệu quả.

Khởi đầu của một tổ chức nhỏ như DRD đã tạo được những tác động nhất định trong việc thúc đẩy hòa nhập kỹ thuật số cho người khuyết tật. Vì vậy, nếu như tất cả các cơ quan, tổ chức, doanh nghiệp và cá nhân có thể nhận ra những thách thức mà người khuyết tật đang đối mặt và bắt đầu chung tay hành động thì người khuyết tật mới có thể có thêm cơ hội hòa nhập và nâng cao chất lượng sống của mình và gia đình.